

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

2 Quodnam sit principium, quo vna substantia creata efficit aliam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

Secunda assertio.

XIII.

Dico secundò: Non solum substantiæ incorporeæ, sed etiam corporeæ habere possunt Physicam & veram efficientiam. Hæc sequitur ex præcedente, eadem fere demonstratione & certitudine: nam experientia, rationes, & testimonia adducta tã de causis naturalibus & materialibus, quam de immaterialibus procedunt. Imò, si de efficientia per actionem transeuntem sermo sit, notius & euidentius nobis est corpora agere, quam incorporeas substantias. Quare nihil in huius conclusionis cõfirmationem addere oportet. Neq; fundamentum contraria sententiæ vilius est momenti, quia vt vnum corpus agat in aliud, non est necesse, vt penetratiue sit simul cum illo in eodem loco, sed satis est, quod sine sufficiẽter propinqua, vt ipsa experientia ostendit, & inferius latius declarandum est. Quocirca, quamuis quantitas non sit actiua, non tamẽ omnino impedit actionem. Sicut materia etiam non est actiua, non tamen impedit actionem formę. Ita enim videtur quantitas ad qualitates comparari, sicut materia ad formam. Vnde neutra impedit, sed potius confert suo modo ad actionem, si non agendo, saltem sustentando, & conaturali modo applicando principium agendi. Ad cõfirmationem autem respondetur, substantiam corpoream secundum se totam non esse in infimo ordine, neq; summẽ distare à Deo, sed solum secundum materiam primam, & ideo de illa fatemur nullam habere propriam vim agendi: at vero secundum formam habent corpora maiorem perfectionem, & similitudinem ad Deum: & ideo secundum illam habere possunt vim efficiendi. Augustin. autem in citatis verbis loquitur de causis efficientibus, quæ se aliquo modo agunt, id est, quæ dominium habent suarum actionum, & sese possunt applicare ad agendum. Sic enim ait: *Corporales cause, quæ magis sunt quam faciunt, non sunt inter causas efficientes numeranda, quoniam hoc possunt, quod ex ipsis faciunt spirituum voluntates.*

Augustinus quid efficientiam negat corporibus.

Tertia assertio.

XIV.

Dico tertio: Quamuis causæ creatæ non possint efficere substantiam secundum se totam, seu per se primò, possunt tamen ex substantiali materia præsupposita, substantiam generare, educendo substantialem formam. Hæc autem efficacia corporalibus potius causis, quam spiritibus creatis tribuenda est. Prima pars huius assertionis est certissima, quia causæ creatæ non possunt aliquid creare, vt agentes de creatione ostendimus: substantia autem per se primò, ac secundum se totam, non potest fieri nisi per creationem, non enim potest fieri ex præsupposito subiecto, quia toti substantiæ nullum subiectum supponitur, cum sit ens per se completum: ergo necessariò fieri debet ex nihilo, atq; adeo per creationem. Et hinc est, quod substantia spiritalis creata non potest aliam sibi similem, vel in specie, vel in gradu procreare, quia talis substantia cum sit simplex in essentia, & non potest nisi per creationem fieri. Et eadem ratione materialis substantia quoad materiam nõ potest effici à causa creata, siue incorporea siue corporea: & hoc sensu dicimus substantiam secundum se totam ac per se primò, id est, quoad totam entitatem, & nihil substantiæ supponendo, non posse effici à causa creata, sed de hac re plura in sequentibus dicenda sunt.

XV.

Forma substantiales à corporeis suppositis sunt.

Secunda verò pars conclusionis de educatione formæ substantialis per propriam efficientiam causarum secundarum non est tam euidentis & certa, sicut sunt superiores de efficientia absolute, quia effectio huius formæ minus sensibilis est, ideoq; minus nota nobis, quam efficientia accidentium, & quia in hac efficientia explicanda, non parua est difficultas, vt scilicet sequi videbimus. Nihilominus est hæc pars probabilior,

præsertim absolute sumpta, & non descendendo ad particulares modos explicandi hanc efficientiam. Et probatur primò, quia sicut videmus ignem calefacere, ita & generare ignem, & Solem producere mineralia, & terram actione etiam Solis germinare herbas, &c. Secundò, quia cum hæc res non fiant per creationem, sed per generationem, neque ex parte rei factæ, neque ex modo quo fit, requiritur virtus infinita ad eam effectiõnem: ergo talis virtus non excedit capacitatem causarum creatarum: ergo est illis communicata à prima causa, estq; illis conaturalis. Sed de hac parte plura in scilicet. seq. non enim potest exactè probari & defendi, nisi prius modus huius efficientiæ declaratur.

Tertia vero pars conclusionis, nimirum quod hæc efficientia non sit spiritibus creatis tribuenda, ex eo patet, quod sunt improporionati ad huiusmodi actionem: causa autem corporales sunt magis proportionatæ & accommodatæ. Inter res autem creatas nõ satis est, qd aliqua sit magis perfecta, vt possit efficere minus perfectam, nisi aliunde constet eam eminenter cõtineri: spiritus autem creati, licet sint perfectiores quam corpora, tamen cum sint limitati ad proprium gradum, & singuli ad proprias significantes perfectiones, non continent eminenter res corporeas, & cum non sint formæ in materia, sed omnino abstractæ, improporionatæ sunt ad formas in materia inducendas: de qua item redicemus plura infra, tractando de intelligentiis creatis, vbi ostendimus eas nec substantiales formas, nec qualitates posse in corporibus efficere: neq; enim possunt ad nutum suæ voluntatis corpora alterare. Quod si hoc non possunt, multò minus poterunt in materiam, formam substantialem inducere, nam qui virtutem nõ habet disponendi materiam, multò minus habere potest vim eam informandi. Agentia vero corpora cupossunt materiam alterare ac disponere, magis proportionata sunt, vt eam possint informare, vel educendo ex ea, vel in eam introducendo substantialem formam, iuxta formæ capacitatem & qualitatem.

Ad fundamentum ergo Auicennæ quoad priorem negamus à prima causa solam vnam intelligentiam, vel vnum effectum potuisse progredi, quia prima causa non agit naturæ necessitate, vt ad vnum effectum sit determinata, sed est intellectuale agens, habens in se infinitarum rerum exemplaria, quarum effectiõnem sua voluntate, & arbitrio definit. Fundamentum autem secundi erroris postulat difficultatem ad sequentem scilicet. pertinentem.

SECTIO II.

Quodnam sit principium quo substantia creata efficit aliam.

Simul querimus de principio principali, & proximo, seu instrumentali, quia vnũ sine altero satis explicari non potest. Constat autem primò ex dictis sermonem tantum esse de corporali causa, quia creati spiritus nullam substantiam efficere possunt, vt dictum est. Rursus cum in substantia creata sint materia, forma, & accidentia, constat secundò apud omnes materiam non esse principium huius effectiõnis: principium (inquam) quo, seu formale, nam principium quod suppositum est, sicut in cæteris actionibus: suppositum autem materiale licet constet materia, & forma, & substantia, ac præterea habeat accidentia, tamen vim agendi nõ habet à materia, quæ actiua non est, vt sæpe diximus. Substantiæ autem mentionem non facimus, quia illa solum est modus quidam & terminus naturæ, præcedens quidem naturaliter omnem actionem, non tamẽ per se conferens vim ad agendum, vt latius infra tractando de substantia dicemus. Tota ergo controuersia

versia ad formam substantialem, & eius accidentia, seu naturales proprietates reuocatur.

De quibus constat tertio formam accidentalem non posse esse principium principale producendi substantiam, in quo omnes fere conveniunt. Solet enim in contrarium citari Maior in 4. dist. 12. sed non contradicit, neque vllus alius quem ego viderim. Nec potest esse vlla dubitandi ratio, quia causa principalis, ut ostendimus, esse debet, vel nobilior, vel certe non ignobilior effectu: cum enim nemo det quod non habet, quo modo potest forma imperfecta habere in se, vel communicare suo supposito principalem vim efficiendi perfectiorem formam, quam nec formaliter, nec eminenter continere potest? Est autem accidentalis forma imperfectior substantiali: ergo non potest esse principium principale educendi illam. Atque hoc evidentiùs constabit ex dicendis, tum pertractando primam sententiam, tum etiam ultimam nostram aliterionem confirmando.

Ex hoc ulterius fit, si in materiali substantia est aliquod principium quo principale ad efficiendam substantiam, illud esse non posse nisi substantialem formam: facta enim enumeratione nihil aliud superest. Atque hoc communi etiam omnium consensu videtur esse receptum: quia cum forma sit principalis actus suppositi, & quæ illi principaliter dat esse, illa etiam esse debet principale principium operandi, cum operatio sequatur esse. Denique quia forma substantialis non potest esse principium instrumentale: ergo erit principium principale. Patet consequentia, quia neque datur medium, neque potest forma omnino excludi à ratione principij, cum sit fons totius esse, omniumque proprietatum. Antecedens autem patet, quia forma substantialis non supponit aliam, cuius possit ipsa esse instrumentum, cum ipsa sit omnium prima ac præcipua: loquor autem intra idem suppositum, nam si vna forma inferior ad superiorem, comparatur, poterit dici instrumentum illius, ut in superioribus tactum est, & in sequentibus attingemus. Atque hinc etiam omnes fere habent pro comperto accidentia esse instrumenta formæ substantialis ad producendam substantiam, quia forma substantialis non se sola & immediate producit substantiam similem, sed accidentibus utens, ut experimento videtur constare, & probat argumentum pro Avicenna factum superiori sectione.

IV. Hæc ergo positis duo explicanda super sunt: primum quomodo accidens sit instrumentum ad producendam substantiam. Secundum quomodo forma substantialis sit principium principale ad educendam similem formam. Vnde duæ sunt difficultates præcipue: prima est, an accidens ita sit instrumentum, ut immediate attingat educationem ipsius formæ substantialis: an vero dicatur instrumentum solum, quia dispositiue operatur ad inductionem formæ substantialis, qui est effectus præcipue intentus à principali agente. Secunda est, supposito, quod accidens immediate attingat, an cum illo proxime etiam inducat substantialis forma, vel tantum remotè, & quasi radicaliter.

Prima sententia circa efficientiam accidentium in substantiam.

V. Circa primum est prima sententia, accidentia solum esse instrumenta hoc posteriori modo, id est, tantum dispositiue concurrendo: quod potest intelligi vel de accidentibus, quæ recipiuntur in passivo, & sunt ipsæ formales dispositiones materiæ: quo modo id videtur intellexisse Philoponus 2. Phys. text. 27. & ideo hæc instrumenta reuocat ad materialem causam. In quo & contra Aristotelem loquitur, & contra rationem. Aristoteles enim semen & similia instrumenta ad efficientem causam reducit, & merito quia instrumentum non dicitur, nisi quod per a-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

liquam actionem insit in effectum: & ideo nullius causæ propriè instrumenta dicuntur, nisi efficientis. Aliter ergo intelligendum est de accidentibus, quæ sunt in ipso agente, & sunt facultates, per quas proxime operatur, & effectiue inducit dispositiones in passivum, per quas paulatim præparat materiam, donec proxime fiat capax formæ substantialis: & hoc modo sunt instrumenta ad inducendam formam substantialem, non quia ipsam immediate attingat aut efficiant: sicut enim ac terminatur eorum actio in effectione accidentium sibi perfecte similem, sed quia ut subordinata sunt propriæ formæ, eorum actio tendit ad productionem similis formæ substantialis. Hanc opinionem tenuit Scotus in 1. d. 37. & in 2. d. 17. & latius in 4. d. 12. q. 3. quam sequitur Ocham in 2. q. 23. Fundamentum præcipuum est, quia non potest accidens, cum sit ens imperfectius forma substantiali, efficere vlllo modo illam. Respondent aliqui, licet accidens sit imperfectius in ratione entis, nihilominus in ratione principij actiui esse posse aptius, atque eo sensu dici posse perfectius in agendo. Sed hoc non recte dicitur, quia vis agendi, præsertim in accidente, non est aliud ab entitate eius, vel si aliquo modo, saltem ratione, distinguatur, consequitur illam, & commensuratur illi: ergo non potest accidens, nobilius esse in agendo, quam sit in essendo. Alias sub eadem distinctione posset quis dicere accidens esse principium producendi substantiam, quia licet non sit nobilior in esse, potest esse nobilior in actione: quod est absurdum. Præterea, nunquam ex nobilitate actionis possemus colligere nobilitatem efficientis causæ quoad eius esse. Et (ut argumentatur Scotus) de Deo ipso posset quis dicere esse nobiliorem in actione quamuis non sit in esse.

Frequentior ergo responsio est, accidens etsi sit ignobilius, & ideo virtute propria non possit attingere productionem substantiæ, tamen in virtute suæ formæ substantialis, cuius est proprietas, & virtus agendi, possit illius educationem immediate attingere. Sed instat Scotus, inquirendo quid sit illa virtus, in cuius vi & efficacia dicitur accidens attingere. Aut enim est aliquid ab accidente distinctum, vel non. Si non distinguitur, ergo non magis potest in virtute illius fieri substantia, quam in virtute accidentis. Si vero distinguitur, vel est accidens, vel substantia, si accidens, idem procedit argumentum, siue illud dicatur esse absolute, siue respectiue, imò multo minus actiue erit, si sit respectiue, quam si absolute. Si vero sit substantia, non erit alia, nisi forma substantialis: atque ita potius forma ipsa erit virtus agendi, & principium quo accidens attingit educationem formæ accidentalis, quam e conuerso. Respondent communiter Thomistæ ex Caietano 1. p. q. 53. art. 3. & q. 77. artic. 1. cum dicitur accidens in virtute substantiæ facere substantiam, illud in virtute, non esse transitiue sumendum, sed intransitiue, quia non est sensus aliquam virtutem addi accidenti, qua producat substantiam, sed accidens per entitatem suam, eo quod ipsa est quædam virtus substantiæ, posse attingere substantiam. Sed hæc responsio non videtur enervare vim argumenti, quia cum calor natura sua sit virtus & facultas substantiæ, cum dicitur agere in virtute substantiæ, nihil aliud dicitur, quam quod calor natura sua habet talem actiuitatem: hoc autem videtur naturaliter repugnare, nam forma ignobilis non potest esse naturalis virtus sufficiens ad producendam formam meliorem.

Et, ne videamur in vocibus sistere, ut explicetur difficultas, quæ in re ipsa est, inquiri an actio illa, qua educitur forma substantialis de potentia materiæ, immediate prodeat à solo calore, verbi gratia: à forma vero substantiali non nisi remotè & radicaliter, quatenus ab illa manat calor: vel sit actio immediate ab utraque forma: ab vna ut à principali, & ab altera ut instrumentali. Si hic posterior sensus asseratur, cessat

li 3

VI.
Frequentior
Thomistæ
nam respo-
sio exami-
natur.

VII.

qui-

quidem difficultas in argumēto tacta, nam hoc modo nullum est inconueniens formam imperfectiorem instrumentariē concurrere ad effectum perfectiorem : & tunc optime exponitur illud *in virtute*, significat enim, id est, adiutum a superiori virtute actu influente. Sed tunc insurgunt alię difficultates non minus graues. Prima, quia experiētiā, quę probare videntur accidentia attingere effectiōnem substantiā, probant accidentia sola id efficere, quia vel substantia non est, vt cum accidentia vini consecrati generant vinum : & idem argumentum, licet minus efficac, fieri solet de ferro candente generante ignem. Vel certe, quia substantia non est applicata, vt in Sole inducente formas substantiales rerum mineralium in visceribus terrę, a quibus longissimē distat. Secunda, quia iuxta illam interpretationem iam ponitur forma substantialis principium immediatum alicuius actionis, quod superat perfectionem eius. Nam, quia ad hoc est improporionata, ideo recepit a natura formas accidentales, per quas agat. Vnde oritur tertium argumētum, quod Scotus & Oham indicant, nam si hic influxus immediatus necessariō concedendus est formę substantiali, superfluous est immediatus influxus formę accidentalis. Nam si generatio est vniuoca, forma substantialis, quę supponitur immediatē influere, habet perfectionem & proportionem requisitam, vt sit principium proximum sufficiens ad formam sibi similem producendam : cum enim calor sit hoc modo sufficiens ad efficiendum similem calorem, cur non erit forma substantialis ad similem formam, cum iam supponatur, influxum immediatum ei non repugnare ? Quod si generatio sit æquiuoca, cum forma generantis sit eminentior, maiori ratione erit ad similem actionem sufficiens.

VIII.

Quod si propter has difficultates prius membrum eligatur, prout videtur etiam frequētius receptum, manet imprimis in sua vi difficultas tacta, nā intelligi non potest, quomodo instrumentum ignobilius se solo, & per vim sibi connaturalem absq; consortio nobilioris agentis, efficiat effectum nobiliorē. Nam quod illud instrumentum sit virtus alterius, quid refert ? Quia inde solum habet, vel quod sit decus ab alio, sicut semē ab animali, & inde nō crescit virtus, quę tanta est, quanta est perfectio quā in se recipit, non quanta est perfectio eius, a quo illam recipit, vel certe habet, quod loco alterius substituatur ad agendum, vt grauitas loco generantis : & hoc est quod mirabile, & repugnans apparet, scilicet, quod natura substituatur virtutem imperfectam, vt se sola, & sine actuali iuuamine superioris virtutis, efficiat vice principalis agentis nobiliorem effectum. Et præterea sunt alię difficultates contra illum dicendi modum. Præcipua est, quia sequitur formas substantiales nullam habere actiuitatem propriam, sed solum quasi per accidens concurrere ad omnem actionem. Nam si Deus, v.g. solum produceret, & conseruaret calorem, & postea non immediatē influeret in actionem progredientem a calore, non esset causa per se, sed per accidens illius actionis : ergo similiter si forma substantialis ita comparatur ad omnem actionē caloris, non potest vere dici principium per se efficiens actionis, vel ad summum dicetur principium principale remotum, & per denominationem extrinsecam, scilicet, quia principium proximum agendi vicem illius habet, vel (vt verius dicam) in potentiam eius supplet, nam reuera forma ipsa per sese nullam actiuitatem habet. Hoc autem videtur absurdum, alioqui substantia nunquam esset per se actiua, aut generatiua sui similis, neq; esset vlia actio a supposito substantiali creato, nisi ratione accidentium : hoc autem repugnat perfectioni substantiæ. Nam, vt argumentatur Scotus in 2. dist. 16. si aliqua forma accidentalis est immediatē productiua sui similis, cur non erit etiam aliqua substantialis ? Videtur etiam contra

Aristot. 1. Physic. 7. ibi enim triplicem causalitatem formę tribuit, formalem, finalem, & efficientem : ergo sicut prima, & secunda proprie ac per se conueniunt formę, ita & tertia.

Secunda sententia opposita circa actiuitatem accidentium in substantiam.

Secunda sententia affirmat accidentia ita esse instrumenta substantiæ ad substantiam producendam, vt proximē & per se attingant productionem substantialis formę in virtute aliarum formarum, quarum sunt instrumenta. Hęc est sententia Diui Thomę 1. part. quęst. 45. artic. 8. ad secundum & tertium, & q. 77. artic. 1. ad tertium & quartum, & q. 115. artic. 1. ad quintum, & 3. part. quęst. 77. artic. 3. Cateran. suprà Ferrar. 4. cont. Gent. capit. 66. & Capreolin. 1. dist. 3. quęst. 2. artic. 2. & in 4. dist. 12. quęst. 1. artic. 3. Agid. quodlib. 3. q. 1. ad secund. & in Examer. part. 2. cap. 11. Henric. quodlib. 14. quęst. 1. Heruzi quodlib. 3. q. 12. Et videtur hęc esse communis Peripateticorum sententia. Aristoteles enim vbique significat naturalem actionem, & generationem fieri mediis accidentibus : vnde 1. de Generat. capite 7. ait actionem, vtq; corruptiuam, inter contraria tantum esse, contrarietas autem proprie solum est inter qualitates : & lib. de sensu & sensibili inquit nihil agere, aut pati quatenus ignis, aut aqua, aut quippiā simile est, sed quatenus contrarietatem subit, id est, quatenus contrariis qualitatibus afficitur. Vbi Alexand. aduertit iuxta Peripateticam sententiam, ignem non edere actionem quatenus ignis, sed quatenus calidus est, id est, non per formam ignis, sed per calorem. Item 2. de Anima, text. 10. & 7. Metaphys. textu 31. & lib. 3. de Generat. animal. docet Aristoteles semen esse instrumentum, quo vnum animal effectiue generat aliud, Commentator etiam lib. 7. Metaph. comm. 22. & 31. & 12. Metaphysic. comm. 18. inquit, eiusdem virtutis esse materiam præparare, & formam inducere : cum igitur constet substantiam vt accidentibus ad præparandam materiam, inducendum est per eadem inducere formam.

Rationes, quibus hęc sententia confirmatur, hæ sunt præcipuę : prima, quia forma substantialis non est per se immediatē actiua, sed per potentiam, quę sit qualitas ab ea distincta : ergo nec formam substantialem inducit, nisi media potentia accidentali. Antecedens patet primō inductione, nam videmus vnamquamq; substantiam ad omnes alias actiones vt accidentibus : quod non solum de materialibus, sed etiam de spiritualibus substantiis creatis verum est : ergo signum est excedere perfectionem & limitationem substantiæ creatę esse simul principale & proximum principium suarum actionū. Item, quia forma substantialis per se ipsam solum determinatur ad dandum formaliter esse, ad actiones vero est indeterminatum principium, quia fere semper potest plures actiones efficere, ad quas per accidentia determinatur : & ideo non est proximum principium actionis per se ipsam, sed per accidentia : ergo idem dicendum est de actione qua producit substantiam.

Secunda ratio, quę confirmat vltimam illationem præcedentis, est, quia actio per quam educitur forma substantialis, non est proprię actio condistincta a motu alterationis, qui ad illam ordinatur actēdit, sed est quasi terminus eius : & ideo non computantur quasi duę actiones, sed quasi vna & eadem : sed tota alteratio, quę ad generationem tendit, fit mediis accidentibus, vt per se constat : ergo & ipsa generatio substantialis fit mediis accidentibus. Maior patet, quia forma substantialis, quę educitur de potentia materiæ mediante motu, resultat in materia ex vi ipsius motus : ergo eadem actione, physice loquendo, & mediante eodem instrumento fit. Et confirmatur, nam accidentia sunt instrumenta ad expellē-

pellendam formam substantialem corrupti: ergo & ad efficiendam formam geniti.

Tertia ratio, quia actio propria solum fit inter contraria: ergo solum illud est principium proprium talis actionis, quod proprie habet contrarium: huiusmodi autem est qualitas, & non substantialis forma: ergo.

Quarta, ac precipue fundatur hæc sententia in experientia, nam sæpe generantur substantiæ mediis accidentibus, quando nulla est forma substantialis à qua possit esse actio: quia vel longe abest, vel omnino non est. Respondet Scotus, quod forma interdum distat, non ob stare quo minus in formæ educationem insinat, quia potest vi & efficacia sua attingere loca distantia. Et hoc modo existimat formas rerum mineralium immediatè educi à forma Solis. Quando verò nulla inuenitur forma proportionata, vel applicata intra sphaeram suæ actiuitatis, tunc ait, formæ educationem immediatè fieri à prima causa, ad quam spectat supplere defectus inferiorum agentium. Et hoc modo ait frequentius generari animalia, non solum ea quæ ex putrefactione fiunt, sed etiam quæ fiunt ex semine, in quo imperfecta est virtus & insufficientis ad educendâ animâ ex potentia materiæ. Sed prior pars huius responsionis repugnat principio Aristotelico, agens & patiens debere esse simul, de quo paulo inferius. Posterior vero pars sapit opinionem Platonis, qui dicit formas substantiales induci ab ideis separatis: nam si verum est Platonem non posuisse ideas nisi in mente diuina, perinde fuit ac dicere formas substantiales effici à prima causa. Quod etiam docuit Philosophus I. Physic. in fine, ubi ait, formas substantiales provenire ab vniuersali naturæ artifice: Themist. vero lib. suo I. de Anima, p. 2. 4. & lib. 3. c. 52. dicit provenire ab anima mundi. Auicenna vero, ut supra citauimus, dicit provenire ab infinita intelligentia. A quib. differt Scotus quod non omnes formas, sed plures & perfectiores etiam materiales dicit fieri ab agente separato, quod etiam videtur maius inconueniens, nam cum hæc omnes formas educantur de potentia materiæ, non requiritur virtus infinita ad earum effectiōem: cur ergo quædam ex formis habent vim ad efficiendas sibi similes, & non aliæ, & præsertim illæ quæ perfectiores sūt? Quapropter hæc experientia est quæ maxime videtur hanc sententiam confirmare, nam rationes certe non sunt adeò efficaces, ut mox videbimus.

Prius verò quam hunc punctum definiamus, necesse est proponere secundum, quem attigimus in ratione superius facta in fauorem prioris sententiæ, & multum refert ad intelligendam, recteque defendendam posteriorem sententiam, quâquam ab eius authoribus fere omnino prætermisus esse videatur, scilicet, supposito quod accidentia sint instrumenta immediatè & per se attingentia educationem formæ substantialis, an sint instrumenta separata ab ipsis formis quoad causalitatem, an vero coniuncta. Et consequenter an forma substantialis dicatur principium principale huius actionis solum remote & radicaliter; an verò etiam proxime & per se actu influens. Et quidem authores omnes posterioris sententiæ videntur censere accidentia esse instrumenta separata, nam rationes adductæ & experientia, si quid probant, hoc maxime suadent, nam videntur accidentia generare substantiam, etiam quâdo nulla est substantia, quæ cum illis concurrat. Et ita sentiunt præter citatos authores Palud. in 4. distinct. 12. qu. 4. art. 1. concl. 3. & ibi Richard. art. 3. q. 2. & Thomas de Argent. quæst. 1. Maior. quæst. 1. Hispal. quæst. 1. art. 3. notab. 3. Albert. art. 16. Qui omnes loquuntur de speciebus sacramentalibus, quæ sine substantia manent, & illis tribuunt quod eandem efficientiam habeant in virtute substantiæ, quam habere possunt quando illi coniunctæ sunt, quod late declarat etiam Agidius Theoremate 48. de Eucharistia, Zimara etiam

Theorem. 114. fusè tractans propositionem illam Auerrois, idem esse agens disponens materiam & introducens formam, sentit totam actionem esse immediatè à qualitatibus, à forma autem non nisi in quâcumque virtutem suam agendi communicat qualitati. Idem latè Caiet. 1. part. quæst. 53. artic. 3. Nihilominus tamen hæc sententia habet difficultates supra tactas inter confirmandū opinionem Scoti in superiori puncto, quia non apparet quo modo possit forma substantialis transfundere (vita dicam) totam suam vim agendi in accidentalem formam, ita ut pereunte etiam (si opus sit) substantiali forma, & conseruata sola accidentali, possit hæc sola efficere substantialem formam perfectiorem se, cum actu non habeat esse tam perfectum, neque actu inuuetur à superiori forma.

Prima assertio ad resolutionem quæstionis.

Propter has difficultates difficile censeo iudicium ferre inter has sententias: breuiter tamen quod sentio proponam. Dico ergo primò, negandum non esse, quin accidentia ita sint instrumenta ad producendam substantiam, ut proxime & per se attingant educationem formæ substantialis. Probat primo ex communi sententia tot Philosophorum, quæ non est facile reiicienda, ubi euident ratio in contrarium non occurrit. Secundò, quia experientia, cui Philosophia maxime nititur, hoc multum confirmat, & nihil est quod repugnet, ut patebit soluendo obiectiones in contrarium. Tertiò, quia alioqui sæpe erit necessarium, totam efficientiam substantiæ tribuere causis vniuersalibus, vel etiam primæ, quod in Philosophia vitandum est, quoad fieri possit: quia recta dispositio vniuersi postulat, ut per causas secundas fiat quidquid commode, & connaturaliter fieri potest. Quartò denique, quia hic modus efficientiæ consentaneus est naturæ accidentalis formæ, quæ substantiæ datur non solum ad ornatum, & pulchritudinem, sed etiam ad exercendas actiones suas, ut de aliis actionibus inductione constat.

Dices, esse disparē rationem de hac actione & de aliis, nam aliæ actiones sunt accidentales, ut intellectio, visio, calefactio, &c. Hæc autem actio est substantialis, id est, per se primo terminata ad substantialem terminum: & ideo licet ad alias actiones accidentia sint apta ad instrumenta, non vero ad hanc, quia principium proximum agendi debet esse proportionatum actioni, & ideo si actio sit superioris ordinis, etiam principium esse debet. Ut verbi gratia, quia intellectio, est spiritualis actio, non dedisset natura aptum principium ad illam, si potentiam seu instrumentum materiale contulisset, etiam si anima, quæ est principale principium, sit spiritualis: sic ergo ad substantialem actionem non erit accidens accommodatum instrumentum, etiam si forma sit substantialis. Ad hoc responderi potest ex Caietano 1. parte, quæstione 54. articulo 3. generationem substantialem non esse propriam operationem vel actionem, sed esse terminum præcedentis motus seu alterationis, & ideo principium alterationis esse aptissimum instrumentum aut principium generationis. Quam responsionem aliqui moderni ita amplectuntur, ut in ea fere fundant totam probabilitatem sententiæ Diui Thomæ de hac efficientia accidentium: & existimant ante Scotum neminem posuisse hanc actionem ab alteratione distinctam. Miror tamen, quod potuerunt in hanc sententiam induci, quæ mihi videtur & doctrinæ Aristotelis, & eorundem principis, & euidenti rationi contraria. Aristot. n. toto primo lib. Physic. & I. de Generatione. hoc precipue agit, ut generationem substantialem ab alteratione distinguat: & in 5. Physicorum cum ad tria prædicamenta dicat esse per se motum

XIV.

XV.

proprie dictum, ait ad substantiam non esse motum, sed mutationem, quia non est ex subiecto in subiectum, sed ex ente in potentia in ens simpliciter. Unde eisdem locis distinguit principia generationis à principis aliorum motuum, quæ sunt propria materia ut est pura potentia, & substantialis forma, & privatio.

XVI.
Generatio
an & qua-
liter termi-
nu altera-
tionis.

Deinde illi authores æquiuocè utuntur vocibus, cum aiunt generationem esse terminum motus seu alterationis, nam potest dici terminus intrinsecè & proprie, & sic est plane falsum, nam talis terminus alterationis non est nisi qualitas, quæ per eam fit: imo in vniuersum impossibile est actionem esse terminum aliquid motus, quia de intrinseca ratione actionis est ut sit via, & quod non per aliam actionem fiat, sed per se ipsam. Alio modo dici potest terminus successiui motus tanquam mutatio instantanea extrinsecè terminans motum. Quod duobus modis potest intelligi. Primò, quod illa sit quædam indiuisibilis mutatio, seu quoddam mutatu esse, quod reductiuè pertinet ad eundem motum, & in re est eiusdem rationis cum mutatis esse continuantibus motum. Et hoc dici non potest de generatione respectu alterationis præcedentis, quia neque est eiusdem ordinis cum alteratione, neque ad illam vllò modo reducitur. Et præterea, quia mutatio terminans motum intra rationem seu latitudinem eius, confert aliquid ad consummandum terminum motus intra propriam rationem & entitatem, ut mutatum esse in quo primo non est motus localis, consummat illud ubi, quod per talem motum fit, & in eo instante incipit esse, cum antea nondum esset: & idem est proportionaliter in alteratione: quia in eo instante fit aliquid terminus qualitatatis, qui antea non erat. Per generationem autem non fit aliquid terminus qualitatatis, intrinsecè & intra proprium genus pertinens ad consumptionem eius, sed fit noua forma altioris rationis. Ergo non potest generatio hoc modo dici terminus motus seu alterationis. Alio igitur modo dici potest terminus extrinsecus tantum propter immediatam consecutionem, vel concomitantiam. Et hic sensus est verus, tamen hoc non impedit, quo minus generatio sit actio distincta: sic enim illuminatio est terminus motus, & est propria actio. Et creatio animæ rationalis potest hoc modo dici terminus generationis quoad alterationem præcedentem, quam nemo negabit esse actionem distinctam, & à fortiori idem est de vniione illius animæ ad corpus, cum hæc sit posterior actio, quam creatio animæ. Si ergo generatio hominis est actio distincta ab alteratione, licet sit terminus illo modo: idem à fortiori erit in reliquis. Atque hoc maxime necessarium est, si supponamus (ut dicti authores supponunt) in instanti generationis totam præcedentem alterationem, & intrinsecum terminum eius desinere esse: sic enim generatio non potest dici terminus, nisi quia immediate succedit post illam alterationem: ergo illa non potest non esse noua actio, quia immediata consecutio vnius post aliud non tollit nouitatem & distinctionem actionis.

XVII.

Vnde tandem argumentor à priori, quia generatio est realiter, essentialiterque distincta à tota alteratione præcedenti: ergo est per se propria & noua actio. Antecedens patet, quia esteductio nouæ formæ, realiter distincta à præcedenti, & fit in subiecto distincto, scilicet in materia prima immediate; alteratio verò fit, vel in toto composito, vel saltem in materia, media quantitate. Denique quia tota alteratio duratione præcedit, & iuxta probabilem opinionem etiam eius intrinsecus terminus non manet. Consequentia verò probatur, quia illa actio esteductio nouæ formæ, quæ per se primo tendit ad nouum compositum per se vnum: ergo est per se noua actio. Dicent fortasse non esse propriam actionem, sed resultantiam quandam ex priori alteratione. Sed hoc

dici non potest, præsertim si supponamus, accidentia quæ præcesserunt in corrupto, non manere in genito: nam aliqua forma non dicitur resultare ex aliqua actione, nisi quatenus resultat ex termino eius: quia vnaquæque actio proxime fit in suo termino. Vnde nihil resultat ex illa mediata, nisi quatenus resultat ex termino eius: si ergo in instante generationis, neque alteratio, neque terminus eius manet, quomodo ex illa resultare potest substantialis forma? Dicent fortasse, quia naturaliter succedit illi. At hoc non est resultare, nam resultantia dicit aliquem modum efficientiæ per naturalem dimanationem, quæ esse non potest inter res, quæ proxime sibi succedunt, quando vni pereuntem succedit altera, alias etiam ex forma corrupti dici posset resultare forma geniti. Quapropter hæc successio non tollit necessitatem nouæ actionis, sed illam maxime requirit, ut ex viæis possit forma introduci, quæ expellatur altera, & consequenter accidentia, si ab illa pendeant.

Vnde minus etiam consequenter loquuntur qui cum alias opinentur, accidentia quæ fuerunt in genito, non manere in corrupto, dicunt formam substantialem resultare in materia, virtute instrumentali accidentium quæ introducuntur per motum, cum primum ad certum terminum perueniunt: nam si illa iam non sunt, quomodo esse possunt instrumentaria virtus? Item, illa quæ perueniunt ad certum terminum intrinsecum, non sunt eadem, quæ antea erant, & secundum illum terminum consequuntur formam iuxta illam sententiam: non ergo possunt esse instrumenta ad illam. Et præterea, ut supra, disputando de materia accidentium, tetigimus, etiam si eadem accidentia maneant, non possunt esse instrumenta ad substantialem formam: quia nullam habent propriam actionem præuiam, quæ mediante eleuentur ad effectum principalis agentis. Quapropter hæc instrumentaria efficientia non accidentibus, quæ in passio sunt, & materiam disponunt, sed accidentibus, quæ sunt in agente, à quibus illa alia procedunt, tribuenda est. Ex quo etiam fit, ut non possit vere dici forma substantialis resultare ab accidentibus disponentibus materiam. Denique quidquid sit de nomine resultantiæ, & quidquid sit an accidentia passi habeant etiam efficientiam in educatione formæ, negari non potest, quin illaeductio sit noua actio, & maxime per se intentæ, quia illa est propria actio, quæ fit in virtute substantiæ, nam alteratio est actio propria ipsius accidentis secundum se, & est quasi medium ordinatum ad generationem quæ est actio per se primo intentæ. Sicut etiam nutritio est proprie ac per se actio, & augmentatio, testis Aristotele, est per se motus, quamuis neutra fiat, nisi præuia alteratione, & mediis dispositionibus, cum quibus possit partialis substantia aggenerari.

Aliiter ergo respondendum est propositæ objectioni, concedendo actionem quæ educitur formam substantialem esse, esse substantialem ex parte termini & esse nobiliorem omni actione, vel alteratione, quam accidens potest virtute sua præstare, quod non solum Scotus inuenit, sed ante eum docuerunt Arist. lib. 2. Physic. tex. 14. & lib. 3. tex. 62. Auerr. 4. libro Physic. Comm. 129. Simplic. lib. 5. Physic. text. 3. Idemque secuti sunt post Scotum multi ex Thomistis, ut videre est in Capreol. 1. distinct. 13. artic. 3. ad argum. contra 1. conclus. Soncin. 7. Metaph. quest. 22. Ferr. 2. contra Gent. cap. 17. Et nihilominus dicunt, & recte, hi authores, accidens proportionatum forme substantiali posse esse ex natura sua instrumentum accommodatum ad talem actionem, quia licet in ratione entis sit inferioris ordinis forma accidentalis comparata ad substantialem, tamen in modo essendi habent proportionem, si vtraque sit pendens à materia, & similiter commensurantur in ratione dispositionis & formæ, & eadem ratione possunt propor-

proportionari in ratione instrumentariæ virtutis & actionis, seu termini: nam sicut est connaturale substantiæ operari per accidentia sibi proportionata, ita est connaturale illi fieri per accidentales dispositiones sibi proportionatas, tanquam per instrumentum accommodatum. Quapropter non est simile, quod obiectebatur de potentia materiali respectu intellectus spiritualis, quia ibi nulla esset proportio, nec in ratione subiecti, nec in ratione dispositionis, aut in alio genere: & ideo non esset accommodatum principium. Eo vel maxime, quod intellectus non est tantum instrumentum, sed suo etiam modo principale principium intellectus sibi connaturalis, ut sequente sectione dicam.

XX. Sed potest quis instare, quod, saltem in generatione hominis, non sint accidentia apta instrumenta, ut possint immediate attingere actionem, qua generatur homo: quia illa actio est unio animæ rationalis ad materiam, per quam proximè fit modus unionis eiusdem animæ, qui modus immaterialis est, cum realiter idem sit cum ipsa anima: ergo & illa actio unio spiritualis, nam est idem cum suo proximo ac formali termino: ergo non potest accidens materiale esse instrumentum ad talem actionem. Respondetur primò, concedendo totum, nam in conclusionem non diximus accidentia esse instrumenta ad uniendam quamcunque formam substantialem cum materia, sed ad educendam formam: utque educibilem: ad uniendam autem rationalem formam satis est, quod accidentia feminis concurrant effectivè ad disponendum & organizandum corpus: dispositiones autem ipsæ materialiter tantum causent, & exigant illam unionem; quod satis est, ut homo dicatur generare hominem, quamvis solus Deus, qui creat animam, effectivè etiam illam uniat, ut tenuit Scotus in 4. distinct. 43. quæst. 3. articulo 3. & idem censet probabile ibi Richardus Articulo 3. quæstio. 2. Idem etiam supponit Henric. Quodlib. 11. quæst. 14. dum ait, animam rationalem, creatam à solo Deo in corpore disposito ab agente naturali, se ipsam unire absque efficientia nova intrinseci agentis, sed quasi per naturalem resultantiam unionis ab ipsa anima: nam ex illa sententia etiam sequitur proximè agens in generatione humana, non attingere immediate sua efficientia unionem animæ ad corpus, sed solum remotè ratione dispositionum; quam opinionem tenent etiam Conimbricenses libro 1. Physicorum quæstione 11. articulo 3. Secundo, si quis defendere velit, accidentia attingere instrumentaliter hanc unionem, quod tenet Capreolus in 2. distinct. 17. quæstio. univ. artic. 3. & clarior in 4. distinct. 43. articulo 3. ad argument. Henrici & Aureoli contra 2. conclus. respondere potest, illam unionem, tametsi in se immaterialis sit, participare tamen aliquas proprietates rei materialis, præsertim quod à materia pèdet in fieri & esse propter essentialem & actualem habitudinem ad illam: unde etiam habet quandam extensionem ex parte illius; & propter hanc causam fieri posse, ut accidentia materialia eleventur ut instrumenta ad illam unionem faciendam: quod non videbitur difficile iis, qui credunt materiale phantasma esse instrumentum ad efficiendam speciem spiritualem.

Secunda assertio.

XXI. Deo secundo: Negandum non est, quin forma substantialis suam habet propriam & principalem efficientiam circa educationem similis formæ de potentia materiæ, immediate per se ipsam simul influendo cum accidentali, & instrumentaliter principio, si in re coniuncta illi sit, & sufficienter approximata: quo fit, ut accidens in hac efficientia se gerat, ut instrumentum coniunctum formæ, & non ut o-

mnino separatam quoad causalitatem. Tota hæc conclusio & intentio ac sensus eius, satis, ut opinor, declarata sunt in superioribus. Et amplius manifestantur, nam quando ignis, verbi gratia, generationem ex stupâ sibi propinqua, dicimus ignem generantem non solum per calorem suum instrumenta-liter, sed etiam per suam formam substantialem principaliter influere in actionem, quæ ad educationem formæ substantialis intrinsece terminatur: non tantum mediare & remotè, quatenus dat suo calori illud esse, & illam virtutem per quam causat, sed etiam quia proximè in suo genere simul influat cum suo calore. Et hoc ipsum servari dicimus in omni educatione formæ substantialis, si aliunde ex parte agentis non sit impedimentum, vel ob carentiam existentia, vel ob distantiam loci. Fundamentum etiam huius assertionis sic expositæ, in superioribus insinuatum est: constituitque in duobus principis. Vnum est formam instrumentariam per se solam, & quasi destitutam ab actuali influxu principalis agentis, non posse esse sufficientem in ratione causæ proximæ ad efficiendam formam se nobiliorem. Quod principium videtur mihi ferè ex terminis notum, quia si illa forma tunc non iuvatur actu à superiori, tantum influat per id, quod in se actu habet: cum ergo illud sit quid imperfectum non potest per se solum efficere aliquid perfectius. Item repugnat calorem efficere formam substantialem sola propria virtute: sed quando se solo operatur sine influxu superioris formæ, tantum operatur propria virtute: quia nullam aliam habet nisi illam, quæ connaturalis est entitati, seu quam habet ex vi sui proprii esse. Quod autem habeat hoc esse à forma ignis, aut quod natura sua sit facultas eius, aut quod vice illius substituat, ut quasi nomine eius agat: hæc (inquam) omnia cum solum addât calori relationes quasdam vel denominationes, satis esse non possunt, ut solus calor destitutus (ut sic dicam) omni superiori auxilio, sit sufficiens principium proximum, & immediatum talis actionis. Item quia alias calor eodem modo esset virtus producendi substantiam, sicut est virtus producendi calorem: quod ex ipso excessu substantiæ constat esse satis absurdum. Sequela patet, quia utrumque habet calor, ut est quædam virtus substantiæ, & ab illa suum esse participat. Denique cum virtus agendi caloris sub quacunque ratione nihil aliud sit quam entitas & perfectio eius, & hæc longè sit minor quam in forma substantiali, intelligi satis non potest, quomodo tota virtus, quæ per se sola sufficiens sit ad educationem substantialis formæ in calorem transfundantur: non igitur potest solus calor loco totius principalis principii substitui.

Alterum principium in quo nititur assertio posita, est, hunc actiuitatis modum per se loquendo posse convenire formæ substantiali materiali, si aliunde non desint generales condiciones ad agendum requisitæ. Hoc autem principium videtur satis probatum in rationibus ultimo loco factis in favorem opinionis Scoti, quas non parum confirmat Aristoteles 2. de generatione text. 54. & 55. ubi reprehendens eos qui efficientiam formarum negabant, inquit: Huc accedit quod facultates per quas res gignuntur, variè instrumentarias corporibus attribuunt, atque inter ea causam, quæ ad formam pertinet auferunt. Nec satis est dicere formis attribui efficientiam, quia ab illis manant qualitates, per quas solas exercent omnes actiones suas, quia ut supra dicebamus, hæc non est propria & per se efficientia, sed tantum remota & radicalis, nam actio quæ immediate oritur à sola forma accidentali, à sola etiam illa per se & essentialiter pendet tanquam à principio proximo, ut omittam concursum causæ univærsalis. Cuius signum est, quia si Deus conferret calorem, verbi gratia, conservari etiam potest omnis actio, quæ ab illo solo pro-

XXII. Substantia in forma materialis constituit suppositum potens esse cõg.

Quarta aſſertio.

Dico quarto : Quando accidentia à ſua forma diſiuncta ita efficiunt ſubſtantialem formam, vt non poſſint à propria forma iuari, neceſſe eſt, vt influxus propriæ formæ, qui ibi deſt, per concursu alicuius ſuperioris cauſæ ſuppleatur : quæ cauſa eſſe non poteſt aliqua intelligentia creata, ſed eſſe debet aliqua cauſa corporea, vt Sol, vel alia ſimilis, vel ſi hæc etiam deſit, aut inſufficiens inueniatur, per concuſum primæ cauſæ totus ille defectus ſupplendus eſt. Hæc conſuſio quoad priorem partem, neceſſaria conſequentione ſequitur ex præcedentibus, nam forma accidentalis ſola, & deſtituta ope formæ ſubſtantialis, non eſt ſufficiens principium, in ratione cauſæ proximæ ſubſtantialis formæ, vt in ſecunda aſſertione probatum eſt: ergo, quando deſt illi influxus formæ ſubſtantialis, non poteſt conſummare effectum principalis agentis niſi influxus ille aliunde ſuppleatur, quia nunquam poteſt fieri effectus ſine ſufficiente cauſa. Contingit autem ſæpe accidentia ſine influxu propriæ formæ pertere actione ſua vſque ad ſubſtantialem effectum : ergo tunc ſuppletur ille influxus per concuſum alicuius cauſæ ſuperioris, quia non eſt aliud principium, in quod talis actio referri poſſit, quia inferior cauſa nõ ſufficit propter eandem rationem ſæpe repetitam, & æqualis nulla interuenit. Declaratur deinde hæc aſſertio ex quadam communi ſententia omnium Philoſophorum : omnes enim ſentiunt aliquos effectus ſubſtantiales tribuendos eſſe alicui cauſæ ſuperiori, vel cœleſti, vt proximæ cauſæ principali, ob defectum cauſæ particularis, ſeu vniuocæ : ſic aiunt animalia, quæ ex putrefactione generantur, fieri virtute cœleſti : item de mineralibus, & de forma cadaueris idẽ mul- ti ſentiunt. At verò ſi ſola accidentia ſufficeret ad efficiendam formam ſubſtantialem ſine iuamine ſuperioris cauſæ, nunquam oporteret recurrere in his effectibus ad cauſam ſuperiorem, ſed dicendum ſemper eſſet vnumquodque fieri à ſuo ſimili, vel formaliter vel virtute exiſtente in ſuis accidentibus, abſq; alio influxu cœli, vel alterius cauſæ vniuerſalis, præter eum quem habet cum cæteris cauſis. Vt verbi gratia, ſi verum eſſet, in ferro candente nullum eſſe formalem ignem, ſed ſolum intenſum calorem, ſufficientem ad diſponendam materiam ſtupæ ad formam ſubſtantialem ignis, tunc licet tale ferrum generaret ignem, nec cœlum, nec Deus concurreret maiori concuſu, quam ſi ignis generaret ignem, & conſequenter illa generatio ignis non magis tribueretur cauſæ vniuerſali, quam ſi ignis generaret : ergo pari ratione, quando aurum generatur in viſceribus terre, non concuſſit ibi Sol ſpeciali aliquo influxu ad formam ſubſtantialem auri, ſed accidentia quæ diſponunt ſufficienter materiam ad formam auri (hæc enim ſemper ſunt neceſſaria in eduſione cuiuſcuque formæ) in virtute formæ auri inducent ſimilem formam : ergo non generatur aurum à cœlo, ſed ab auro, & cadauer à cadauere, & ſic de omnibus aliis, hoc autem alienum eſt à ſenſu Philoſophorum omnium dicentium, in illis euentibus cauſam vniuerſalem ſupplere defectum particularis : ergo idẽ dicendum eſt, quoties ſimilis defectus interuenit. Atque hoc magis declarabitur, diſcurrendo per nonnullos effectus in particulari.

Variis enim modis contingere poteſt accidentia eſſe ſeparata à ſua forma ſubſtantiali. Primo modo, quia diuina virtute extra omnem ſubſtantiam conſeruantur, vt in myſterio Euchariftiæ contingit. Et tunc accidentia ſeparata, verbi gratia, ſpecies vini, propria quidem virtute, & generali concuſu Dei diſponunt guttam aquæ, verbi gratia, eis admixtam, vt eam in vinum conuertant, cum tamen perueniunt ad inſtans ſubſtantialis tranſmutationis, ad-

hibent quidem eadem accidentia totam inſtrumentariam efficientiam, quam ex natura ſua poſſunt adhibere ad eduſionem formæ ; tamen quia deſt influxus ſubſtantialis formæ, neceſſe eſt vt præter concuſum generalem, Deus adhibeat maiorem efficaciam, qua ſuppleat influxum illius formæ. De qua re dixi 3. Tomo. 3. parte, diſput. 57. ſect. 1. vbi authores retuli, qui ita philoſophantur, & nihilominus vocant illam actionem naturalem, quia totus ille concuſus debitus eſt, ſuppoſito priori miraculo : in reliquis autem omnibus actio ſit virtute & modo naturali.

Alio modo contingit accidens eſſe ſeparatum à propria forma ſubſtantiali, quia eſt in extraneo ſubieſto, ſicut eſt intenſus calor in aqua, aut ferro, vel ſicut eſt lumen in aère : vocamus enim ſubieſtum extraneum, non ſolum quod eſt repugnans, ſed etiam quod ex vi ſuæ formæ non habet tale accidens, niſi illud ab extrinſeco agente recipiat. Accidens autem ſic exiſtens in extraneo ſubieſto, ſi ſit eiſdem ſpeciei cum diſpoſitionibus requiſitis ad formam introducendam, raro eſt potens ad efficiendam ſufficientem diſpoſitionem ad formam illi connaturalem : vnde vel habere debet coniunctam formam in ratione principii actiui, vel omnino per accidens ſequitur generatio ex materiæ diſpoſitione, & tunc neceſſaria magis erit virtus cauſæ ſuperioris. Et ratio eſt, quia calor, verbi gratia, ſeparatus ab igne, vel ab animali, per ſe loquendo non ſufficit ad diſponendam materiam ſufficienter ad formam ignis, quia exiſtens in extraneo ſubieſto nunquam habet intentionem neceſſariam ad formam ignis ; neque etiam ſufficit ad generandam carnem, vel introducendam animam, quia in extraneo ſubieſto non eſt ita temperatus, ſicut diſpoſitio animæ requirit. Quæ ratio generaliter procedit de quocunq; ſimili accidente, nam in extraneo ſubieſto, vel non pertingit ad gradum, quem alia forma requirit, vel non habet coniunctas alias qualitates requiſitas ad temperamentum talis formæ : & ideo, per ſe loquendo, non poteſt ſufficienter diſponere ad illam formam, & conſequenter nec illam inſtrumentaliter in materiam primam introducere. Vnde in exemplo illo vulgari de ferro ignito, calor qui inhæret ferro, re vera non ſufficit ad generandum ignem, habet tamen coniunctum aliquem verum ignem intime il- lapſum in poris ferri à quo generatur ignis, calor vero ferri iuuat ad velocitatem, & vehementiam actionis. Accidit etiam interdum ex diſpoſitione paſſi, vt licet proximum agens non introducat niſi calorem in aliquo gradu, per accidens reſultet diſpoſitio ad formam valde diuerſam, vt ſi materia ſit humida, & ab igne caleſcat, facile reſultat tempera- mentum calidi, & humidi, & forma aliqua miſti requirens illam diſpoſitionem. Et hoc modo gene- rantur plurima miſta, præſertim imperfecta fortasſe etiam mineralia ſæpe etiam ſiunt hoc modo. Aliquãdo enim probabile eſt fieri per ſe, per actionem ſui ſimilis, quæ per accretionem, & augmentum, non quidem vitale, ſed per iuxta poſitionem. Animalia item, quæ ex putrefactione, aut ex pluuiâ cadente in terram calidam generantur, hoc modo per accidens fieri videntur. Et in huiusmodi generationibus per accidens non eſt creditu difficile requiri virtutem ſuperioris agentis, à quo tales formæ introducuntur : quia proximum agens, non ſolum non habet ſubſtantialem formam ſimilem vel æqualem, verum etiam neque qualitatem, aut temperamentum per ſe ſufficiens ad diſponendam ac præparandam mate- riam, & conſequenter, neque ad inſtrumentariam actionem ſufficientem. Diſpoſitiones autem quæ recipiuntur in paſſo, vt ſæpe dixi, non concurrunt a- ctive, etiam inſtrumentaliter, ad introducendam ſuâ formam, quia vel iam in illo inſtante non ſunt, ſed

XXIX.

Ferrum eſt
dens an
re ignitum
in aliquam
parte.

alix resultantes ex forma, vel si sunt eadem, non habent ibi ullam actionem propriam, & ideo neque instrumentariam habere possunt: ergo in his omnibus generationibus, quæ veluti per accidens fiunt, merito exigitur superior aliqua causa, quæ formam introducat. Et eadem fere ratio est de introductione formæ cadaueris, quæ quasi per accidens fit, ne materia maneat sine forma, & non tam fit iuxta actionem agentis interficientis animal, verbi gratia, quæ sæpe tantum est diuisio continui, sed fit iuxta dispositionem materialem, quæ in passio manet, aut præerat. Idem est, quando ex vehementi motu collisionis, aut percussione corporum excitatur ignis, medio vehementi calore, quem motus ille causat in aliqua particula materiæ, ad illum bene disposita. Ac denique eadem ratio est de omnibus generationibus, quas per accidens fieri contingit.

XXX. At verò si accidens existens in extraneo subiecto, non est eiusdem, sed superioris rationis respectu dispositionum, quibus inferior materia præparatur ad formam rei generandæ, fieri potest: ut medio illo accidente fiat alicuius inferioris substantiæ generatio, non solum per accidens, ratione dispositionum materiæ, sed etiam per se ex intentione superioris agentis. Quod tunc accidit, quando principale agens, eo quod loco distat, mediatione (ut aiunt) suppositi diffundit virtutem aliquam per medium, ut per eam coniungatur passio immediate virtutis, quomodo cælum agit in hæc inferiora per lumen, aut alias influentias quæ sunt qualitates superioris ordinis, & rationis æqualitatis elementaribus, quibus proximè materia disponitur. Et de hoc actionis genere dici potest, quamuis principale agens videatur loco distare, non tamen cessare ab actuali influxu: quia est intra spheram actiuitatis, & media virtute diffusa contingit passum. Et ita posset intelligi, actionem non esse à solo accidente, ut ab instrumento omnino separato, sed ut coniuncto in ratione causandi suo principali agenti. Verum hoc pendet ex difficultate infra tractanda de propinquitate necessariâ inter agens, & passum, & ideo vique ad illum locum differatur.

XXXI. Vltimo potest accidens, quamuis non sit in extraneo subiecto, esse separatum à principali generante, quia tam ipsum accidens, quam subiectum eius, est à generante decifum, & constitutum, ut in agendo obtineat vices suas. Et hoc maxime contingit in generatione animalium, medio semine, quod propriissimè est instrumentum separatum, non solum subiecto, sed etiam loco, & interdum etiam tempore: contingit enim semen efficere generationem, quando generans iam non existit. Ex quo etiam clarè constat, tale instrumentum esse separatum in causalitate ab animali, à quo decifum est, & ideo in hoc instrumento clarior apparet necessitas alicuius influxus superioris causæ, alioqui cum semen sit res valde imperfecta, non apparet quomodo possit se solo efficere rem longè perfectiorem tanquam causa proxima sufficiens. Nam quod sit virtus à perfectiori re decifus, & vicè sui relicta, licet sufficiat ad aliquam instrumentariam actionem, ut sentit etiam Arist. secundo de Generatione animalium, cap. 1. tamen non potest esse satis, ut absolute sit totale agens proximum. Neque etiam satis est, si quis dicat semen non tantum esse instrumentum ratione accidentium, sed etiam ratione formæ substantialis, quæ est in spiritu incluso in crassiore parte seminis, in quo est seminalis, & instrumentaria virtus. Quamuis enim hoc sit probabile, non tamen sufficit, quia tota illa substantia, & eius forma est multo minus perfecta, quam anima quæ per eius actionem introducit: indiget ergo maiori concursu, & iuuamine superioris causæ, maxime in generatione animalium, & viuientium perfectorum.

*Lib. 1. Arist.
2. de Gene-
rat. animal.
c. 1. § 1.
D. Tb. 1. p.
q. 117. art. 1.*

Imo addunt aliqui, præsertim Scotus in secundo, distinctione 18. etiam ad dispositionem accidentalem organici corporis, non esse sufficientem illam virtutem seminis, quia est tam varia, & multiplex illa actio, ut nullo modo appareat, quâ ratione possit per se à simplici, & imperfecta virtute, & merè naturaliter agente perfici. Vnde Commentator, quem etiam Scotus citat secundo de cælo, Commento sexagesimo nono, & sequentibus, ait semen agere & organizare virtute diuinâ. Et septimo Metaphysicæ, textu trigesimo primo, ait virtutem seminis esse diuinam, artificiosam, & intellectualem virtutem similem, (inquit) *dub. tat Galenus, an illa virtus sit creator, aut non.* Quod tractat Galenus lib. de Fetus formatione, ubi se, etiam multum hæc in re laborasset, nihil tamen inuenisse, quod sibi satisfaceret, ingenue & libenter confiteri: concludit tamen, mirabilem operationem seminis non esse absq. aliquo rationis, & intellectus compote. Et vere est ita mirabilis illa actio, ut vix aut ne vix quidem possit intelligi. Si ergo ipsamet actio organizandi corpus vix potest intelligi in semine sine aliquo peculiari concursu, & iuuamine superioris causæ, quid mirum est, quod ad ipsam substantialem formam ex materia subiecta educendam maiori ope & auxilio indigeat? Nam sine dubio est inter hæc magna differentia, & latum discrimen: cum enim organizatio corporis non substantialis sit, sed accidentalis, rectè potest intelligi, ad totam illam esse quasi eminentem, & vniuersalem virtutem in semine, sine ratione formæ substantialis, siue ratione alicuius facultatis accidentalis: utraque enim intelligi potest esse instrumentum animæ, sufficiens ad efficiendum temperamentum primum qualitatum proportionatum, & connaturale membris organici corporis: solum videtur requiri aliqua diuersa applicatio, ut eadem virtus seminis possit tam diuerso modo varia membra disponere, & in ordinem mirabilem, qui in membrorum dispositione debita apparet, vi sua redigere. Et ad hoc fortasse iuuatur ab aliqua naturali facultate materni vteri, vel ab aliquo influxu cælesti: vel certè (si opus sit) ab aliqua motione vel directione authoris naturæ. Eo vel maxime, quod semen non perficit à principio, sua sola virtute, totam organizationem corporis, sed alicuius partis principalis, in quam sensitua anima introducatur, quæ postea paulatim perficit sui corporis organizationem, ut late declarat Diuus Thomas prima parte, questione 118. articulo primo ad quartum. At verò, quantum ad productionem ipsius animæ sensitivæ attinet, non solum deest in semine virtus, quâ tum ad modum actionis, sed etiam quoad substantiam actionis (ut sic dicam) & ideo multo magis indiget, quoad hanc actionem actuali ope, influxu, & concursu superioris causæ, ut rem hanc apud se diligenter perpendenti, facile constabit.

Solum potest ob stare, quia videtur esse, & contra debitum naturæ ordinem, & contra perfectionem horum agentium, ut semper in eorum generationibus causa superior, vel prima supplere debeat defectum causæ proximæ. Quando enim ex fortuito concursu causarum, & per accidens contingit, ut aliqua generatio fiat sine sufficiente causa proxima magis ex necessitate materiæ, quam ex intentione alicuius agentis naturalis, tunc mirum non est, quod in forma introducenda vniuersalis causa supplere debeat defectum particularis. At verò, quod in ipso modo generationis per se instituto à natura, causa proxima semper sit adeo imperfecta, vel tam imperfecto modo applicet virtutem suam, ut nunquam inueniatur sufficiens ad effectum, videtur esse & inordinata naturæ institutio, & magna imperfectio causarum particularium hoc modo generantium. Et confirmatur, nam agentia corporea inanimata habent, per se loquendo, sufficientem virtutem ad pro-

produendum sibi similia: ergo animantia, cum sint longe perfectiora rebus inanimatis, debent illam habere. Confirmatur secundo, quia aliis eadem facilitate dici posset, huiusmodi causam secundam, nihil agere in eductione formae substantialis, sed totum fieri à prima causa supplente defectum causae particularis. Quod si hoc videretur inconueniens, quia non est consentaneum naturis rerum, etiam illud videri debet.

XXXIV. Antequam huic objectioni plene satisfaciam, explicare oportet, quæ sit causa vniuersalis, quæ hunc defectum particularis supplet, seu instrumentum eius adiuvat, quod in posteriori parte superioris assertionis proposuimus. In qua primum diximus, hanc efficientiam non posse tribui intelligentiis creatis, quia existimamus eas nullam habere vim ad efficiendum aliquid in corpora præter motum localem, vt inferius dicemus, de illis ex professo tractantes. Vnde actiones naturalium agentium per se non pendent ex concursu creaturarum intelligentiarum, sicut neque in esse ab eis pendent, & ideo, quando indigēt maiori ope & concursu, non ab eis illum concursum autiuuamen expectant, sed ab aliqua alia causa, cui per se subordinentur. Non desunt tamen, qui dicant intelligentias, licet per se ipsas non possint hoc modo in corpora influere, tamen per coelos, vt per instrumenta sua, posse. Sed quam sit hoc intellectu & creditu difficile, statim dicam. Superest ergo, vt huiusmodi causa vniuersalis sit vel coelum, vel ipsemet author naturæ Deus: nam præter has non potest alia causa superior excogitari. Et coelum quidem exte videtur agens proportionatum, quia cum sit corporeum, & aliunde sit cuiusdam superioris ordinis ac perfectionis, eminentiorem virtutem habet alterandi corpora inferiora, vt ipsa etiam experientia, per se satis nos docet. Et ideo mirum non est, quod virtutem habeat etiam substantias generandi: ergo & viuandi accidentia ad substantiarum generationem.

XXXV. Duo tamen, eaquæ non continentenda, interueniunt impedimenta, quæ hanc coelorum influentiam in substantiales formas rerum generandarum videtur difficilem reddere. Primum impedimentum est vniuersale respectu omnium, quæ in terra, vel aliis elementis generantur, siue viuientia sint, siue inanimata, quia scilicet, vel coelum agit ad eductionem formarum substantialium per sola sua accidentia, vel etiam per suam formam substantialem immediate. Si dicatur primum, insurgit eadem difficultas, in qua versamur, quomodo illa accidentia sine actuali influxu suæ, vel alterius formæ substantialis, per se sufficiant ad substantialem formam educendam. Nisi forte quis respondeat accidentia celestia esse perfectiora entia quam sint formæ materiales rerum generabilium, præsertim inanimatarum. Sed hoc absolute falsum est; nam vt infra ostendā, forma substantialis non solum ex genere, sed etiam vniuersè & in singulis est perfectius ens quolibet accidente. Et in aliquibus est per se incredibile, vt de forma auri, argenti, & gemmarum, &c. Eo vel maxime, quod corpora celestia proximè efficiunt hos effectus, mediis qualitibus quas aer, & aliis corporibus intermediis imprimunt, vt sunt lumen: & si forte sunt alia qualitates insensibiles, quæ non sunt perfectiores ipsa forma aeris, nedum aliis omnibus. Si ergo ob hanc causam necessaria est propria & actualis efficientia ipsius formæ Solis, vel aliorum astrorum, obstat videretur, nimia distantia localis, quo modo enim potest forma Solis immediate per se ipsam efficere formam auri in visceribus terræ à se tam longè distatib. & remotis? Propter quam difficultatē Scotus dixit posse aliquam formam immediate agere in distans, quod vix possunt auri, aut ferre ceteri Philosophi: pugnat enim hoc Scoti dictum cum Aristotelico dogmate ab omnibus Philosophis recepto.

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

Nec huic difficultati satisfaciet qui dixerit, quod efficientia accidentiū Solis penetrat vsque ad intima terræ, ita etiam efficientia formæ Solis. Non est enim vtrobique similis ratio; nam accidentia diffundunt virtutem suam mediis aliis accidentibus a se productis: forma autem substantialis non potest suam virtutem diffundere, mediis formis substantialibus, vt per se facile constat, quia neque corrumpit corpora intermedia, nec potest formas substantiales formis addere sicut accidentia. Quod si formas Solis solum mediis accidentibus diffundit virtutem suam, deoluimur in priorem difficultatem, quia iam non immediate influit ipsa forma Solis in eductionē alterius formæ, sed per accidentia tantum.

Ad hanc difficultatem duobus modis responderi potest. Primus est coelum aut Solem per suam formam substantialem simul cum accidentali virtute influere immediate in hæc inferiora, in mediatione virtutis, etiam si non sit illis immediate coniunctus in mediatione suppositi. Hic autem modus dicendi, & difficultatem non parum habet, & modus probabilis defendendi illum, explicari non potest vsque ad sectionem quartā, in qua declarabimus, quomodo agens debeat esse passio coniunctum, vt in illud agere possit, & ideo vsque ad illum locum differatur. Secundus modus est has formas substantiales non effici sola virtute principali celestis influxus, sed necessarium esse, vt author naturæ maiorem concursum adhibeat, quo effectum causæ proximæ suppleat; coelo autem attribui hos effectus, vel generali ratione, secundum quam dicitur Sol, & homo generare hominem, quam inferius declarabimus, tractando de causis essentialiter subordinatis, vel interdum specialiori titulo, scilicet, quia coelum gerit vicem causæ proximæ, & adhibet totam efficientiam, quam vel ad disponendam materiam, vel ad educendam formam per instrumentariam actionem quæriturum adhibere solent causæ particulares per instrumentarias virtutes, etiam si per proprias formas immediate influere non possint. Et fortasse hoc modo efficit Sol aurum, vel alia mineralia.

Secundum impedimentum minus generale est de formis viuientium; nam cum coelum non sit animatum, etiam si distantia localis non impediat, quo minus per formam suam influere possit, nihilominus imperfectior gradus videtur obstat, ne in has formas viuientium possit influere. Respondent aliqui quamuis coelum non viuatur, nihilominus eius formæ ratione suæ differentie specificæ esse simpliciter perfectionem his viuientibus, quæ à coelo generantur. Quæ responsio sumi potest ex D. Tho. 1. p. q. 115. art. 3. ad 3. vbi ait, corpora celestia sua vniuersali virtute continere in se quicquid in inferioribus generatur. & quæst. 105. a. 1. ad 1. ait, effectum a simulari agentis, vel secundum speciem, vel secundum virtutalem continentiam: Et sic (inquit) animalia ex putrefactione generantur, & planta, & corpora mineralia a simulari Solis & stellis, quorum virtute generantur. Sed in primis licet respectu imperfectiorum viuientium seu animalium probabile sit, quod in ea responsione assumitur, tamen respectu animalium perfectiorum non videtur verisimile, quia & in operationibus, & in modo operandi videntur multum excedere perfectionem coeli. Deinde, cum gradus vitæ vt sic perfectior sit gradu non viuientium, impossibile videtur formam, quæ non est anima, eminenter continere aliquam animam, vt possit esse principium principale causandi illam; nam forma quæ eminenter continet animam, continet etiam gradum vitæ, non quidem secundum totam potentialitatem eius, sed secundum actualem ac præcisam perfectionem eius, non potest autem intelligi, quod forma sub inferiori gradu contenta, eminenter contineat perfectionem superioris gradus.

Est igitur alia responsio, coelum propria virtute non posse efficere formas viuientium; tamen quia

K k non

XXXVI.

Viuentia autem possunt coeli efficiere.

XXXVII.

*Cælum cū
intelligentia
sua generat
mundum.*

non agit, nisi ut motum ab Intelligentia, ideo in virtute Intelligentiæ, cuius est instrumentum, posse efficere huiusmodi formas. Ita respondet Diuus Thomas prima parte, quæstione 76. articulo quinto ad tertium: unde in prioribus locis videtur loqui de cælo ut coniuncto Intelligentiæ, seu prout illam includit. Sed hæc etiam responsio mihi est ad intelligendum difficilis, quia non existimo Intelligentiam imprimere cælo aliquid præter localem motum, qui non deferuit ad augmentum virtutis actiue, sed solum ad variam eius applicationem, ut satis significauit Aristoteles libro 2. de Generatione, cap. 9. textu 55. Nam impulsus propterea continuam parit generationem, quod Solem procreandarum rerum authorem admoveat, & remoueat. Et ratione patet; nam quid est quod angelus imprimit cælo præter motum, cum qualitates illas ei imprimere non possit? nam materia corporalis solum quoad motum localem obedit angelis, ut idem Diuus Thomas tradit prima parte, quæstione 110. articulo 2. & 3. Quod si nihil præter modum Intelligentiæ cælo imprimit, quomodo potest virtutem eius augere ad agendum aliquid ultra propriam perfectionem; nam motus localis per se non est actiue, neque dat virtutem agendi. Neque in hoc sunt comparanda agentia physica, quales sunt cæli, cum instrumentis artis, in quibus motus deferuit ad formam artis, quia hæc nihil aliud est, quam modus resultans ex vario situ, aut loco alicuius corporis, & partium eius: quæ variantur per motum: at vero agentia physica inducunt proprias & perfectas formas, quæ per se non resultant ex motu, sed tantum per accidens, quatenus per motum applicatur virtus agendi. Præterea cælum natura sua non est instrumentum Intelligentiæ, quia nec habet naturalem habitudinem ad illam, neque aliqua Intelligentia ex natura sua est coniuncta cælo, aut destinata ad motum eius, sed tantum ex arbitrio, ac beneplacito authoris naturæ. Neque etiam ratione solius motus localis fit instrumentum, alias quisquis applicat ignem aut aliam causam agentem, vteretur illa ut instrumento physico, & ob eam causam posset ignis applicatus aliquid amplius agere in virtute applicantis, quod est plane falsum. Sequela patet, quia nihil amplius habet cælum ab Intelligentia, quam applicationem, neque aliquid magis vel minus perfectæ moueatur, vel à quacunque alia re, dummodo æqualem motum recipiat. Denique cum dicitur cælum efficere viuientia in virtute Intelligentiæ viuientis, interrogo an Intelligentia simul cum cælo actu per se ipsam & immediate influat, & efficiat animas viuientium, vel solum per cælum, ita ut actio Intelligentiæ sistat in motione cæli, à quo immediate reliqua efficientia oriatur. Primum est falsum, & contra doctrinam D. Thom. ut sepe diximus & magna ex parte coincidit cum opinione Aulicennæ. Si autem secundum dicatur, non expeditur difficultas, quomodo instrumentum non habens in se sufficientem formam, possit efficere effectum absque actuali adiutorio superioris & principalioris causæ. Verius ergo & melius dicitur cælum propria quidem virtute non posse efficere animas, ut in dicta secunda responsione supponitur, tamen efficere illas in virtute Dei, ut authoris, & generalis prouisoris naturæ, qui suo maiori concursu supplet quicquid virtutis deest in proximis causis.

XXXIX.
*Quæstio
in solutio.*

*Deum in
quos effe-
ctum est cau-*

Dicendum est ergo, quotiescunque in his rebus inferioribus deest influxus formæ substantialis ad similem educendam, illam suppleri virtute causarum celestium in his effectibus, qui non excedunt perfectionem & virtutem earum: in his vero, qui illas superant, suppleri per efficientiam primæ causæ, ad quam spectat generale concursum necessarium præbere causis inferioribus, iuxta naturalem capacitatem & indigentiam earum. Unde non solum in euentibus seu effectibus, qui per accidens contingunt, sed etiam

in his, qui veluti per se comitantur naturas aliquarum rerum, & consequuntur ex naturali modo agendi earum, pertinet ad authorem & prouisorum naturæ. Deum ut hoc modo cum causis secundis ad agendum concurrat. Quapropter interdum est debitus hic concursus Dei ex generali ratione naturæ vniuersalis, ne peruertatur ordo vniuersi, aut materia sine forma maneat, vel in nihilum transeat, sicut aquam moueri sursum ad replendum vacuum, est solum ex causa naturæ vniuersalis, & ideo creditur fieri ex solo imperio, & impulsu authoris eius, nisi fortasse id muneris sit à Deo commissum alicui intelligentiæ: quia motus localis non excedit actiuitatem, & minimum eius, de quo alias. Aliquando vero debetur talis concursus ex propria natura & conditione alicuius agentis particularis, quod non est aptum alio modo communicare, vel propagare naturam suam, ut in generatione animalium perfectorum accidere credimus, & in hominis generatione est certissimum longe tamen altiori & nobiliori ratione. Nam quia hominis anima non solum perfectior, sed etiam altioris & superioris ordinis est, quam relique omnes, ideo ad hominis generationem non solum maior concursus authoris naturæ, sed altior etiam modus efficiendi animam necessarius est, scilicet per creationem. Quo fit, ut humanum semen, neque instrumentaliter possit ad illam efficiendam operari: sed tantum ad organizandum corpus. In aliorum vero animalium etiam perfectorum generatione, quia animæ materiales sunt, educuntur de potentia materie, & ideo potest semen instrumentaliter saltem concurrere ad earum effectiorem, non tamen sine ope superioris causæ, quæ suppleat assistentiam (ut sic dicam) & actualement influxum principalis formæ.

Neque in hoc est aliqua imperfectio vel inordinatio naturæ, ut supra obieciatur, sed est naturalis conditio seu indigentia, quam secum affert modus generationis, & propagationis, quam talis species naturæ sua postulat. Sicut quod ad hominis generationem requiratur influxus anime per creationem, non est imperfectio aut inordinatio naturæ, sed conditio naturaliter consequens ad talem hominis naturam, & ideo non est extraordinaria illa actio, sed debita ex communi lege, supposita indicatione talis naturæ: sic ergo in presenti dicendum est, non omnino eadem, sed proportionali ratione. Quocirca licet in homine non est ex imperfectione, quod vniuersum, neque principaliter, neque instrumentaliter, possit efficere animam suæ similem, ita in aliis animalibus non est ex imperfectione, quod non possint totam virtutem principalem ad educationem suarum formarum necessariam adhibere, sed solum instrumentariam. Nam veluti medium quendam locum obtinent, & quia comparatione animæ rationalis minus perfectas animas, vix potest materiales, habent, ideo æquale efficientiam, saltem instrumentalem adhibere possunt ad illas efficiendas, quod non potest homo, quia verò comparatione inanimatarum longe perfectiores sunt formæ viuientium, ideo plura requiruntur ad earum effectiorem, & exquisitis ac peculiariis modis generationis, & inde provenit, ut causæ particulares non possint adhibere totam virtutem principalem, sed tantum instrumentalem ad illas efficiendas. Nec verò, quia principalis virtus non inuenitur in eis sufficienti, ideo neganda est eis etiam instrumentaria actio, quia ad hanc inueniuntur sufficienter proportionatæ, & non ad illam: natura autem dedit vnicuique speciei corruptibili, virtutem & actionem ad propagandam naturam suam, quantum dare potuit iuxta capacitatem & modum operandi eius; & ideo dedit homini, ut saltem supponendo ageret, aliis vniuersaliter, aliis vero etiam ut principaliter. Quæ circa locutio illa, qua D. Thom. & alii, ut supra videmus, vocant causas secundas instrumentales primæ, secundum

condunt quandam maiorem proprietatem verificatur in viventibus, praesertim perfectis.

Scio posse excogitari alios dicendi modos; nam quia in perfectioribus animalibus semen non perit generationem; nisi ut coniunctum foeminae, ideo aliqui putarunt animam ipsius foeminae habere peculiare influxum principalem in substantiali formatione foetus. De aliis vero imperfectis viventibus, praesertim plantis, dicunt aliqui, formam geniti substantialiter non excedere formam ipsius seminis, ut apparet in tritico, & aliis eiusmodi. Sed haec & similia plures habent difficultates, quas hoc loco persequi non licet, quia pendunt multum ex scientia de anima, & ideo omnium probabilior videtur sententia, quam exposuimus, & ipsam experientia docet hanc viuentia esse per se minus sufficiens maioribusque auxiliis indigere, non solum ad substantialem formam inducendam, sed etiam ad materiam disponendam, & organizandam, ut in plantis constat. Imo & inter inanimata, simplicia corpora facilius generantur, quam mixta: nullum ergo est inconueniens fieri indigere viuentia concursu superiori ad sibi similia generanda, quamuis ipsa non careant aliqua virtute & actione sibi proportionata & conaturali. Atque hoc modo abunde satisfactum esse putamus fundamentis prioris sententiae: probant enim secundam & quartam assertionem nostram, nihil tamen vrgent contra primam & tertiam, ut in discursu illarum satis declarauimus. Secundam autem sententiam non existimamus esse contrariam doctrinae a nobis traditae, nec fundamenta eius aliquid obstatere possunt, ut ostensum est.

SECTIO III.

Quodnam sit principium, quo substantia creata efficiunt accidentia.

Ratio dubitandi est, quia vel substantia efficit accidens, medio accidente, vel se sola, & per se ipsam. Si primum dicatur, sequitur processus in infinitum: nam si vnum accidens sit, mediante alio, peto de illo alio quo principio fiat, si medio alio accidente, de illo redit eadem quaestio: si vero sistimus in aliquo, quod proxime sit a substantia, id debuisset dici de primo, quia non est maior ratio de vno, quam de alio. Si autem ob hanc rationem dicatur, substantiam efficere accidens per se ipsam, sequitur primum, nullum accidens esse principium efficiendi aliud. Sequitur secundo, potentias & facultates ad operandum in substantiis creatis non esse aliud ab earum formis. Vel certe, si ad euitandam hanc incommoda, dicantur quaedam accidentia fieri immediate a substantia per se ipsam: alia vero, mediis accidentibus, oportebit huius distinctionis & discriminis aliquam rationem reddere, & quoniam accidentia vno vel alio modo fiant, aperire. Ac rursus exponere oportebit, quando vnum accidens est principium quo efficiendi aliud, an sit principale, vel instrumentale. Hinc enim apparet, accidens ad summum posse agere ut instrumentum substantiae, quia solum est entis ens, ut loquuntur Philosophi, & a substantia, & propter substantiam, tanquam propter finem habet totum suum esse. Aliunde tamen videtur debere esse principium principale, cum effectus non excedat perfectionem eius.

Ad hanc rem explicandam, suppono duobus modis posse fieri accidentia. Vno modo per propriam actionem, ut cum sit lumen per illuminationem, aut ubi per proprium motum localem. Secundo per resultantiam naturalem ut relatio resultat ex fundamento posito termino (si est modus a fundamento distinctus) vel sicut resultat figura ex diuisione, aut ex moto, vel termino motus localis, & propriae passionis rerum censetur etiam hoc modo fieri. Ter-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

tio autem modo posset intelligi fieri accidens concomitanter cum substantia absque resultantia ex illa ut quantitas, verbi gratia, cum materia prima quem modum nunc omitimus, quia si verus est, ad alterutrum ex praecedentibus reuocari potest, ut explicabimus, & quia in eo productionis modo, quod fuerit principium efficiendi substantiam, erit principium efficiendi accidens quod cum illa sit.

Prima assertio de naturali dimanatione.

Dico ergo primo; Quando accidens sit per naturalem dimanationem, principium proximum illius secundum talem efficientiae modum, quicumque ille sit, potest esse substantia; si tale accidens sit immediate connexum cum illa: interdum vero potest resultare, medio accidente, si cum illo habeat propinquorem connexionem. Tota haec conclusio communiter recepta est, & potest primo inductione declarari; nam intellectus, verbi gratia, proxime manat a substantia animae, & quantitas a materia vel forma. Vnde respectu harum proprietatum non potest assignari aliquod principium intrinsecum accidentale: est ergo substantiale. At vero figura, verbi gratia, aut ubi resultat, media quantitate: & albedo resultat ex tali mixture primarum qualitatum. Haec etiam conclusionem probat ratio dubitandi in principio posita, quia si accidens conuenit substantiae ab intrinseco, non potest semper conuenire, medio accidente, ut intrinseco principio eius, sed aliquod accidens & substantia debent esse necessario immediate connexa: non est tamen necesse, ut omnia intrinseca accidentia sint eiusmodi. Et ratio diuersitatis inter ea est facilis, quia quaedam eorum habent immediatorem ordinem ad substantiam, quam alia.

Video responderi posse, licet aliquod accidens sit intrinsece & immediate connexum cum substantia, non esse tamen necesse ut connectatur per dimanationem effectiuam accidentis a substantia; sed solum propter naturalem aptitudinem, & inseparabilitatem, sicut superius dicebamus probabiliter opinari nos posse de materia & quantitate. Et iuxta hoc non erit necessarium, aliquod accidens dimanare immediate a substantia, sed recipi immediate in substantia ab eodem agente, a quo substantia producit. Nihilominus tamen supponit conclusio posita contrariam sententiam, ut probabilior, nimirum proprietates accidentales, praesertim illas, quae consequuntur aut debentur rei ratione formae, causari a substantia, non solum materialiter & finaliter, sed etiam effectiue per naturalem resultantiam, vel immediate, si sit prima proprietas, vel mediate, si sit secunda. Quod tenet Diuus Thomas prima parte quaestione 77. articulo sexto, ubi loquitur de potentiis animae; est autem eadem ratio de quacunque forma & proprietatibus consequentibus illam, seu debitis ratione illius. Estque hoc valde verisimile, quia cum forma substantialis sit ut actus primus, accidentalis vero ut secundus, probabile est habere formam substantialem aliquam vim, ut ab ea manent accidentia sibi propria. Item quia hoc modo melius intelligitur naturalis connexio inter formam & proprietates, & ordo per se inter illas. Et hoc valde confirmat sensibile exemplum aquae reducens se ad pristinam frigiditatem: illa enim reductio fieri non potest, nisi per naturalem resultantiam a forma, ut in superioribus ostensum est: ergo eadem ratione id sentiendum est de quacunque proprietate naturaliter connexa cum forma, praesertim si aliunde nulla sit repugnantia, aut dependentia ab aliquo extrinseco. Et in illo exemplo aquae manifeste constat, vera esse conclusionem positam, scilicet aliquod accidens posse immediate resultare effectiue a substantiali principio. Nam illa intentio frigoris nullum habere potest propinquius principium vnde resultat, quam sit forma substantialis aquae.

Kk 2

Sed